

Підтримку надає:



Федеральне міністерство  
продовольства і  
сільського господарства

на підставі рішення  
Німецького Бундестагу



Випуск 12/2024

## МОНІТОРИНГ аграрного законодавства України

Листопад 2024 року

### 1. Загальне аграрне законодавство (АПД)

**Закони та інші нормативно-правові акти, які були прийняті або набули чинності у листопаді 2024 р.**

**Законопроекти, прийняті Верховною Радою України в першому читанні у листопаді 2024 р.**

**Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у листопаді 2024 р.**

### 2. Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

#### Законопроектна діяльність

В серії публікацій «Моніторинг аграрного законодавства України» розглядаються закони та нормативно-правові акти Верховної Ради <http://portal.rada.gov.ua/>, які мають вагомe значення для сталого розвитку аграрного сектору (тобто, суттєво впливають на сільське господарство та харчову промисловість).

Інформація з цього огляду не може розглядатися як юридична консультація. АПД та Фаховий діалог з земельних питань не несуть відповідальності за правильність тверджень.

Виконавці



Оперативний партнер  
проєкту



Виконавець Фахового діалогу  
з земельних питань



## 1. Загальне аграрне законодавство

### Закони та інші нормативно-правові акти, які були прийняті або набули чинності у листопаді 2024 року

#### Заборона використання пальмової олії у харчових продуктах

*Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення безпеки та якості харчових продуктів» № 3947-IX від 04.09.2024. Закон підписано Президентом України 06.11.2024 та вводить в дію 07.11.2025.*

Закон прийнято в рамках гармонізації українського законодавства із вимогами ЄС. Норми Закону обмежують використання пальмової олії у харчових продуктах. Серед головних положень:

- заборона використання пальмової олії в традиційних молочних продуктах;
- заборона використання гідрогенізованої пальмової олії та інших гідрогенізованих рослинних жирів у дитячому харчуванні;
- заборона використання гідрогенізованої пальмової олії у харчових продуктах (в т.ч. кондитерських виробках: морозиво, шоколад тощо);
- обов'язок операторів ринку при постачанні харчових продуктів іншим виробникам надавати інформацію про кількість трансжирних кислот у таких продуктах;
- визначити чітке та зрозуміле маркування харчової продукції, що містить пальмову олію.

Окрім того, визначається граничний вміст промислових трансжирних кислот в харчових продуктах: не більше 2 г на 100 г загальної кількості усіх жирів, що містяться в харчовому продукті.

#### Продовження строків оформлення невитребуваних паїв

*Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин» № 3993-IX від 08.10.2024. Закон підписано Президентом України 06.11.2024 та набирає чинності 08.11.2024.*

Положеннями Закону продовжується строк оформлення права власності на земельну ділянку власником невитребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємцем з 01.01.2025 до 01.01.2028. У разі, якщо до 01.01.2028 року власник невитребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємець не оформить право власності, він вважатиметься таким, що відмовився від одержання ділянки.

Крім того, відновлюється обов'язкове підвищення кваліфікації сертифікованих інженерів-землевпорядників, яке було зупинене на час воєнного стану, та продовжується до 2026 року реалізація пілотного проекту із внесення відомостей до Державного земельного кадастру сертифікованими інженерами-землевпорядниками.

Згідно Закону, всі землі, зайняті водними об'єктами загальнодержавного значення, вважаються землями державної власності.

Додаткова інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» даного випуску.

#### Встановлення мінімального податку на землю

*Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану» № 4015-IX від 10.10.2024. Закон підписано Президентом України 28.11.2024 та набирає чинності 01.12.2024.*

Нормами Закону вводяться нові та підвищуються існуючі податки в багатьох галузях економіки України з метою забезпечення заходів з національної безпеки і оборони. Серед іншого, встановлюється мінімальний податок на с/г землю у розмірі 700 грн/га, а для земель, де частка ріллі становить не менше 50% — 1400 грн/га. Дана норма діє на час воєнного стану та не поширюється на земельні частки та ділянки, що розташовані на територіях можливих бойових дій, визначених законодавчо.

#### Видатки державного бюджету на аграрний сектор у 2025 році

*Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» № 4059-IX від 19.11.2024. Закон підписано Президентом України 28.11.2024 та набирає чинності 01.01.2025.*

Законом передбачається наступний розподіл видатків на аграрний сектор у 2025р.:

- 1 млрд. грн. – компенсація витрат на розмінування с/г земель;
- 1,37 млрд. грн. - безповоротна державна допомога на створення або розвиток переробних підприємств; для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства; для створення або розвитку тепличного господарства;
- 205 млн. грн. – державна підтримка с/г товаровиробників, з них:
  - 200 млн. грн. - на підтримку с/г товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів;
  - 5 млн. грн. – на доплату ЄСВ для сімейних фермерських господарств;
- 4,7 млрд. грн. - субсидія на одиницю оброблювальних угідь с/г призначення (1 гектар) у тому числі на територіях, де завершені бойові дії та тимчасова окупація, а також на утримання корів, овець та кіз;
- 1,66 млрд. грн. - фінансування Держгеокадастру, з них:
  - 16 млн. грн. – на проведення інвентаризації земель та оновлення картографічної основи Державного земельного кадастру,
  - 92,5 млн. грн. – на проведення земельної реформи;
- 7,57 млрд. грн. - фінансування Держпродспоживслужби України, з них:
  - 3,96 млрд. грн. – на заходи державного ветеринарно-санітарного контролю,
  - 703,6 млн. грн. – на протиепізоотичні заходи та участь у Міжнародному епізоотичному бюро;
- 506 млн. грн. – фінансування Державного агентства лісових ресурсів України, з них:
  - 371 млн. грн. – на ведення лісового та мисливського господарства, охорону і захист лісів;
- 1,82 млрд. грн. – фінансування Державного агентства України з розвитку меліорації, рибного господарства та харчових програм, з них:

- 107 млн. грн. – на організацію діяльності рибовідтворювальних комплексів;
- 1,25 млрд. грн. – на експлуатацію державного водогосподарсько-меліоративного комплексу.

### **Електронна платформа «Рослинництво»**

*Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання створення та функціонування електронної системи реєстрів у галузі рослинництва "е-Рослинництво"» № 1309 від 15.11.2024.*

Дана Постанова спрямована на виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері європейської інтеграції. Постановою передбачається переведення послуг з рослинництва в електронну форму.

Створюється нова електронна система «Рослинництво», яка створена для подання заявки та отримання послуг у сфері насінництва, розсадництва та охорони прав на сорти рослин. Складовими частинами даної системи є База даних сортів, яка складається із взаємопов'язаних електронних реєстрів:

- Реєстру заявок;
- Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні;
- Державного реєстру патентів на сорти рослин;
- Реєстру представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин.

### **Новий державний секретар Міністерства аграрної політики та продовольства України**

*Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про призначення Бірюкова О.Г. державним секретарем Міністерства аграрної політики та продовольства України» № 1152 від 22.11.2024.*

Даним Розпорядженням на посаду державного секретаря Міністерства аграрної політики та продовольства України призначається Бірюков Олександр Геннадійович, який до цього обіймав посаду керівника апарату Фонду державного майна України.

## Законопроекти, прийняті Верховною Радою України у першому читанні у листопаді 2024 року

### Відновлення обов'язкового моніторингу викидів парникових газів

*Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» № 12131 від 16.10.2024. Законопроект прийнято за основу 21.11.2024, готується на друге читання.*

Даний євроінтеграційний законопроект розроблено на виконання зобов'язань України в рамках UKRAINE FACILITY.

Метою законопроекту є відновлення обов'язкової системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, за винятком тих установок, що не контролюються, зруйновані або знаходяться на тимчасово окупованій території, чи офіційно оголосили про призупинення діяльності.

## Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у листопаді 2024 року

### Вилучення земель у закладів освіти

*Проект Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України» № 12194 від 11.11.2024, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Павліш П.В., Клочко А.А. та ін. (партії «Слуга народу», «Батьківщина», «За майбутнє», депутатська група «Довіра»)).*

Законопроектом пропонується дозволити Кабінету Міністрів України вилучати земельні ділянки с/г призначення державної власності, які належать державним закладам та установам освіти на праві постійного користування, лише у випадках використання такими закладами земельних ділянок не за цільовим призначенням або передачі у користування третім особам.

Детальна інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» даного випуску.

### Автори, редакція та контакти:

#### Загальне аграрне законодавство (АПД)

Підготовка проекту: Катерина Лелет

Моніторинг та редакція видання українською

мовою: Марія Ярошко – Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)

Редакція видання німецькою мовою: Шариф Яборов –ІАК Аграр Консалтинг ГмБХ (виконавець проекту АПД)

Тел. +38 066 598 14 40

[info@apd-ukraine.de](mailto:info@apd-ukraine.de)

[www.apd-ukraine.de](http://www.apd-ukraine.de)



## 2. Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

### Законопроектна діяльність

**06.11.2024 року Президентом України було підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин» (законопроект р.№ 11150).**

Текст Закону:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3993-IX#Text>

Коментар: аналіз положень Закону наведений у звітах за квітень, травень, червень, липень-вересень 2024 року.

**11.11.2024 року у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Земельного кодексу України» (р.№ 12194 від 11.11.2024), внесений н.д. Павлішем П.В., Клочком А.А. та ін.**

Текст Закону:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/45192>

Законопроектом пропонується встановити, що передбачене статтею 149 Земельного кодексу України

право Кабінету Міністрів України без погодження із землекористувачем вилучати земельні ділянки державної власності сільськогосподарського призначення, із постійного користування закладу освіти, установі, організації, підприємства системи освіти, що перебуває у державній власності, обмежується лише випадками, коли земельні ділянки використовуються не за цільовим призначенням або передані в користування третім особам.

Коментар: доцільність прийняття законопроекту є політичним питанням. Разом з тим, слід зазначити, що метою надання Кабінету Міністрів України повноважень, які пропонує обмежити законопроект, було обумовлено необхідністю вилучення земельних ділянок, які різноманітними механізмами в позаконкурентний спосіб передавались у користування третім особам. При цьому правочини, за якими оформлювалося таке користування, далеко не завжди прямо передбачають передачу в користування земельної ділянки третім особам. Часто фактичний договір оренди приховується під договорами підряду, спільного господарювання, інвестиційними договорами тощо.

**21.11.2024 року Верховною Радою України не було підтримано проєкт постанови Верховної Ради України від 19.11.2024 № 9549/П1, якою передбачалось направити на доопрацювання до Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання земельних ділянок для розбудови цифрової інфраструктури» (законопроект р.№ 9549). 29.11.2024 року рішенням Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики було повторно рекомендовано Верховній Раді України доопрацювати вказаний Закон та повторно внести його на розгляд Верховної Ради України.**

Текст Закону:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43931>

Коментар: аналіз положень законопроекту наведений у звітах за квітень, травень, червень, липень-вересень 2024 року.

**29.11.2024 року Комітетом Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики був підтриманий законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо користування земельними ділянками, необхідними для будівництва та утримання військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд в умовах правового режиму воєнного стану» (р.№ 12130 від 16.10.2024), внесений Кабінетом Міністрів України.**

Текст законопроекту:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/45077>

Коментар: законопроектом пропонується врегулювати питання розміщення військово-інженерних та фортифікаційних споруд на земельних ділянках приватної власності на період дії воєнного стану, шляхом примусового тимчасового позбавлення права користування земельними ділянками (їх частин) за рішенням військового командування.

Відповідно до законопроекту:

- таке позбавлення права користування визнається обтяженням речових прав на нерухоме майно і здійснюється без відшкодування завданих збитків;
- держава набуває право на користування земельною ділянкою (або її частиною), що виникло внаслідок примусового тимчасового позбавлення права власника користуватися нею, з дати підписання акта про встановлення вказаного обтяження;
- відомості про такі обтяження не вносяться ані до Державного земельного кадастру, ані до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;
- у разі припинення воєнного стану протягом 90 днів військово командування має забезпечити демонтаж військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд або прийняти рішення про викуп земельної ділянки (або її частини).

Коментар: до законопроекту доцільно висловити ряд зауважень:

1. Ряд положень законопроекту створюють суттєві ризики зловживань та необґрунтованих обмежень прав власників земельних ділянок. Це, зокрема:

- поширення норм законопроекту не лише на місцевості, де ведуться бойові дії, прифронтові території тощо, а на всю територію України;
- надання можливості приймати рішення про встановлення зазначених обтяжень практично кожній військовій частині;
- відсутність у законопроекті жодних критеріїв визначення території, на якій будуть встановлені зазначені обтяження.

2. Рішення про примусове позбавлення власника права користування має гарантувати власнику забезпечення дотримання його прав та інтересів, навіть під час дії воєнного стану. В даному випадку сумнівним є передбачене законопроектом позбавлення власника права на відшкодування збитків, завданих вказаними діями (особливо це важливо у тих місцевостях, де бойові дії не ведуться).

Слід зауважити, що реалізація законопроекту може призвести до суттєвих збитків власників земельних ділянок, які включають не лише упущену вигоду, а й реальні збитки (наприклад, це стосується відшкодування кредитних коштів, коштів інвесторів, інвестованих у будівництво тощо).

3. Примусове позбавлення власника право користуватися нерухомістю, відповідно до законопроекту не звільняє власника від обов'язку сплачувати пов'язані з цим майном податки (земельний податок, мінімальне податкове зобов'язання тощо). За умов, коли власник фактично не може здійснювати право власності на майно, вимагати від нього сплачувати пов'язані з цим податки не є справедливим. Проте змін до чинного законодавства щодо звільнення власника земельної ділянки від сплати вказаних обов'язкових платежів законопроект не містить.

4. Законопроектом не врегульовано питання впливу примусового позбавлення власника нерухомості права користуватися нею на обсяг прав суб'єктів прав на це майно, похідних від права власності (орендарів, суборендарів, емфітевтів, суперфіціаріїв, сервітуаріїв). У разі прийняття законопроекту у запропонованій редакції, усі вказані права залишаться чинними, отже – суб'єкти таких прав збережуть право користування зазначеним майном, що зробить неможливим спорудження на земельних ділянках військових інженерно-технічних, фортифікаційних споруд.

5. Є очевидним, що спорудження військових інженерно-технічних, фортифікаційних споруд на землях приватної власності порушуватиме вимоги земельного законодавства щодо використання земельних ділянок за цільовим призначенням, адже усі вказані земельні ділянки не належать до земель оборони. Проте законопроект не містить норм, які дозволяють таку діяльність.

6. Законопроект залишає відкритим питання використання будівель, споруд, що розташовані на земельних ділянках, щодо яких встановлені вищевказані обтяження. Із законопроекту неможливо зрозуміти, чи залишається право користування такими об'єктами за їх власниками або право користування ними переходить до військового командування.

7. За загальним правилом земельного законодавства, усі речові права на земельні ділянки виникають з моменту їх державної реєстрації. Пункт 4 частини першої статті 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» визначає замовника будівництва як особу, якій належить право власності, користування земельною ділянкою. В той же час законопроект залишає відкритим питання, яким чином буде оформлене право користування земельними ділянками особами, які будуть здійснювати спорудження військових інженерно-технічних, фортифікаційних споруд. В результаті, у разі прийняття законопроекту у запропонованій редакції складеться ситуація, за якої власник земельної ділянки (землекористувач) після примусового позбавлення його права користування нею, не зможе її використовувати, а військові частини, які мають здійснювати спорудження військових інженерно-технічних, фортифікаційних споруд, також не зможуть здійснювати їх спорудження, оскільки речові права на такі земельні ділянки у них відсутні.

8. Законопроектом не передбачено внесення відомостей про вищевказану заборону користування земельною ділянкою її власником, ані до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Також законопроект не передбачає заборони вчинення власником земельних ділянок будь-яких правочинів щодо земельних ділянок (зокрема, їх продажу, передачі в оренду, заставу, іпотеку). Відсутність відомостей про зазначені обтяження в офіційних інформаційних системах призведе до того, що покупці, орендарі, інші сторони зазначених правочинів не

будуть повідомлені про зазначені обтяження, що негативно відобразиться на їх правах та інтересах.

9. Законопроект залишає відкритим питання можливості здійснення на земельній ділянці діяльності (будівництво, добування корисних копалин, розміщення тимчасових споруд тощо), дозвільні документи на провадження якої в встановленому порядку вже видані до встановлення вищевказаного обтяження.

Узагальнюючий висновок: у разі прийняття законопроекту за основу доцільно в процесі доопрацювання законопроекту до другого читання врахувати вказані зауваження.

#### **Автори, редакція та контакти:**

##### **Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)**

Моніторинг та редакція видання українською мовою: Сергій Біленко

Редакція видання німецькою мовою: Катя Делльс, Аудріус Паура

Німецько-український агрополітичний діалог (Фаховий діалог з земельних питань)

Тел. +38 066 598 14 40

[info@apd-ukraine.de](mailto:info@apd-ukraine.de)

[www.apd-ukraine.de](http://www.apd-ukraine.de)